

Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Otonomi Düzeyleri Arasındaki İlişki*

Relationship Between The Student Nurses' Critical Thinking Dispositions and Their Autonomy Levels

Mehmet Günay Uyar¹, Şefika Dilek Güven²

¹Kayseri Şehir Hastanesi, Kayseri

²Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Nevşehir

Atf vermek için: Uyar MG, Güven ŞD, Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Otonomi Düzeyleri Arasındaki İlişki*. SHYD. 2020;7(3): 421-430.

Öz

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte olan araştırma, bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde okuyan 288 hemşirelik öğrencisiyle yürütülmüştür. Veriler sosyo-demografik özellikleri içeren "Tanıtıcı Özellikler Bilgi Formu, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeği" ile toplanmıştır. Veriler sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve Pearson korelasyon testleri ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin "Sosyotropi-Otonomi Ölçeği" otonomi alt boyutu puan ortalamasının 87,43±11,27 ve eleştirel düşünme eğilimi genel puan ortalamasının 232,52±23,30 olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin "California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" genel puan ortalaması ile "Sosyotropi-Otonomi Ölçeği" otonomi alt boyutu puan ortalamaları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,526$, $p<0,010$).

Sonuç: Bu çalışmada, öğrencilerin otonomi düzeylerinin orta düzeyin üzerinde; eleştirel düşünme eğilim düzeylerinin düşük düzeyde olduğu; eleştirel düşünme eğilimi ile otonomi düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonucu, hemşirelik eğitiminde öğrencilerin eleştirel düşünme ve otonomi düzeylerini yükseltmeye yönelik hemşirelik eğitim müfredatlarının gözden geçirilerek, yeniden yapılandırılması gerektiğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi; eleştirel düşünme; otonomi

Abstract

Aim: The aim of this study was to determine the relationship between nursing students' critical thinking disposition and autonomy levels.

Method: The descriptive-relationship seeking study was conducted with 288 nursing students in the nursing department of a state university. Data were collected by using the Descriptive Characteristics Information Form, which included socio-demographic characteristics, California Critical Thinking Disposition Scale and Sociotropy-Autonomy Scale. Data were analyzed by number, percentage, mean, standard deviation and Pearson correlation tests.

Results: It was found that the students' mean autonomy subscale of Sociotropy-Autonomy Scale score was 87.43±11.27 and the overall mean score of critical thinking disposition was 232.52±23.30. There was a statistically significant positive correlation between the students' overall mean scores of California Critical Thinking Disposition Scale and autonomy subscale scores of Sociotropy-Autonomy Scale ($r = 0.526$, $p < 0.010$).

Conclusion: In the study, the autonomy levels of the students were above the middle level; critical thinking disposition levels were low; There was a positive relationship between critical thinking disposition and autonomy levels. The results of the study suggest that nursing education curricula should be revised and restructured in order to raise students' critical thinking and autonomy levels in nursing education.

Key Words: Nursing student, critical thinking, autonomy

*Bu araştırma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Received / Geliş: 30.12.2019

Accepted / Kabul: 29.11.2020

Published Online / Online Yayın: 30.12.2020

Corresponding author / İletişim: Şefika Dilek Güven, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Nevşehir

E-mail / E-posta: sdguven@nevsehir.edu.tr

Yazarların ORCID bilgileri:

M.G.U. 0000-0002-6987-5791, Ş.D.G. 0000-0002-2761-4665

Extended Abstract

Introduction: Nurses' professional identities directly affect their professional behavior. Therefore, the inadequate development of professional identity leads to various problems. Professionalism is realized by having criteria criteria. It is given at the beginning of the autonomy classification criteria. Teaching Nursing autonomy, to be able to perform professional practices of nurses in accordance with the standards of teaching practice, ethical declaration, professional rules and laws. It is for nurses to examine decision decisions about patient care. Critical thinking is the phenomenon, situation or events faced by a situation; review, interpretation, judgment and valid validity in terms of consistency, accuracy, validity and reliability. Nurses determine the health problems that occur or may occur within the patient with a professional attitude and apply and evaluate appropriate care plans according to the conditions of the patient. As he demonstrates this professional approach, he investigates his critical thinking skills.

Method: This research; In order to determine the relationship between nursing students' critical thinking tendencies and autonomy levels, it was made in a descriptive, relationship seeker type. The research was carried out in the 2018-2019 academic year with the students of the health college of a state university in Nevşehir and the data were collected between 02-11 January 2019. The universe of the research consisted of 456 nursing students enrolled in the health college of a public university in Nevşehir in the 2018-2019 academic year. Since the sample selection was not made in the study, 8 students filled out the scales, 100 students did not agree to participate in the study and 60 students were absent, and the study was completed with 288 students. The participation rate to the research is 63.15%. Data in the research; The Personal Information Form was collected using the California Critical Thinking Disposition Scale (CEDEÖ), the Sociotropy-Autonomy Scale (SOÖ). The data obtained were evaluated on the computer using the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24 package program. The suitability of the data to normal distribution was evaluated with histogram, q-q graphs and Shapiro-Wilk test. Data were analyzed by number, percentage, mean, standard deviation and Pearson correlation tests. $p < 0.05$ level was considered significant.

In order to conduct the study, the approval of the Ethics Committee from a public university before the study, the written permission from the nursing department management and the written consent from the participants for the survey study were obtained. The research findings are limited to the findings of the nursing students at the public university where the data were collected and the nursing students who agreed to participate in the research from these students. In addition, the autonomy subscale of the Sociotopia-Autonomy Scale, which is used for the measurement of autonomy level, measures individual autonomy. In this case, the inability to measure professional autonomy constitutes the limitation of the research. However, it should not be overlooked that individual autonomy shapes professional autonomy.

Results: When the mean scores and sub-dimensions of CEDEÖ of nursing students are examined; CEDEÖ total score average is $232,52 \pm 23,30$, analytical sub-dimension is $47,19 \pm 5,60$, open mindedness sub-dimension is $29,81 \pm 7,23$, curiosity sub-dimension is $45,21 \pm 7,11$, self-confidence sub-dimension It was found to be $41,02 \pm 7,60$, $32,79 \pm 7,88$ in the truth seeking sub-dimension and $36,50 \pm 5,46$ in the systematic sub-dimension. The dimensions of open mindedness, truth seeking and systematicity among CEDEÖ sub-dimensions were determined as low-level, analytical, curious and self-confident.

Nursing students' total autonomy average score was found as $87,43 \pm 11,27$. Among the autonomy sub-dimensions, the personal achievement score average was $26,94 \pm 6,02$, the freedom score average was $47,16 \pm 5,56$, and the loneliness mean score was $13,33 \pm 3,84$.

There was a moderate positive correlation between the total score average of CEDEÖ and the total score average of the SAD autonomy sub-dimension ($r = 0,586$, $p < 0,001$). It was found that there was a very high level of positive correlation between the total score average of CEDES and the freedom sub-dimension of the VAS autonomy subscale ($r = 0,803$, $p < 0,001$).

Conclusion: As a result of the research conducted to determine the relationship between nursing students' critical thinking tendencies and autonomy levels; nursing students are above the level of autonomy; critical thinking levels are low; It is determined that there is a moderate positive relationship between critical thinking and autonomy. In line with these results, it can be suggested to review and realize the education and training activities aimed at increasing the level of critical thinking and autonomy during the nursing education process, and to make the necessary arrangements by evaluating whether the nursing education programs gain intermittent critical thinking and autonomy level.

Giriş

Hemşirelerin profesyonel kimlikleri, profesyonel davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Bundan dolayı profesyonel kimliğin yetersiz gelişimi çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar; mesleki alanda yeteri kadar söz sahibi olmama, mesleki anlamda kabul görmüş standartları karşılamada yetersizlik, mesleki rolünü üstlenememe, öğrencilik yaşamından meslek yaşamına geçişte sorunlar yaşama, mesleğin diğer üyeleri tarafından kabul görememe ve meslekle bağlantı kurma yetersizliğidir. Ayrıca profesyonel niteliklerin yetersiz olması, verimli bir hemşirelik hizmetinin sunulmasını, hemşirelik mesleğin gelişimini, imajını ve toplumun etkili sağlık bakımı almasını etkilemektedir (Sabancıoğulları ve Doğan, 2012). Ülkemizde ve dünyada yapılan çalışmalarda, profesyonel tutumun hemşirelerin meslekten ayrılma, iş doyumu, mesleğe bağlılık, doğru karar verme, aldığı kararı uygulama ve dolayısıyla bakım ve verilen hizmetin kalitesini etkilediği vurgulanmaktadır (Azemian, Pour, Vanaki ve Afsar, 2014; Dikmen ve Usta, 2013; Dikmen, Yönder, Yorgun, Usta, Umur ve Aytekin 2014; Kloos, Trompetter, Bohlmeijer ve Westerhof, 2019; Maurits, 2019; Korkmaz ve Görgülü, 2010; Shohani ve Zamanzadeh, 2017). Profesyonelliğin sağlanabilmesi için belirli ölçütler bulunmakta olup bunların başında otonomi gelmektedir. Otonomi, insanın özgür düşünüp karar verme, kararını eyleme geçirme, özgür, bağımsız davranma gücü ve yetkisi, meslek üyesinin de mesleğine bağlı karar verme, kararlarını uygulamaya geçirmede özgürlüğe sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Kaya, Aştı, Acaroğlu, Kaya ve Şendir, 2006; Labrague, McEnroe-Petite ve Tsaras, 2019; Malak ve Üstün, 2011; Maurits, 2019). Mesleki otonomi “karar verme yetkisine sahip olmak ve kişinin mesleki bilgi tabanına uygun hareket etme özgürlüğü” olarak tanımlanmaktadır (Oshodi, Bruneau, Crockett, Kinchington, Nayar ve West, 2019). Hemşirelikte mesleki otonomi, hemşirelerin profesyonel uygulamalarını, uygulama standartlarına, etik bildirge, meslek ile ilgili kural ve yasalara uygun bir şekilde gerçekleştirebilme durumu şeklinde ele alınmaktadır. Kısaca, hemşirenin hasta bakımıyla ilgili verdiği kararların sorumluluğunu almasıdır (Şahinoğlu ve Baykara, 2013).

Doğru kararlar almak için eleştirel düşünmek gerekmektedir. Eleştirel düşünme, bireyin karşılaştığı olgu, durum ya da olayları; tutarlılık, doğruluk, geçerlilik ve güvenilirlik açılarından inceleme, yorumlama, yargılama ve değerlendirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Moghimi Hanjani ve Tajvidi, 2019; Taşçı, 2005). Hemşireler, profesyonel bir tutumla hastanın durumunda oluşan ya da oluşabilecek sağlık sorunlarını saptama ve durumuna göre uygun bakımı planlama, uygulama ve değerlendirmekten sorumludurlar. Bu profesyonel yaklaşımı sergilerken hemşirelerin eleştirel düşünme becerilerini kullanması beklenmektedir (Kaya ve ark., 2006; Moghimi Hanjani ve Tajvidi, 2019). Yapılan çalışmalar; hasta bakımı için gerekli kararların alınıp, yeterli ve etkili hemşirelik bakımı verilmesinde hasta için memnun edici sonuçlarının alınmasında, doğru klinik uygulamalar için karşılaşılan etik sorunların çözümünde, hemşirelerin hasta/sağlıklı bireylerle, meslektaşlarıyla, diğer sağlık ekibi üyeleriyle aralarında güvenli iletişim sağlanmasında otonomi ve eleştirel düşünmenin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Akça ve Taşçı, 2009; Azak ve Taşçı, 2009; Taylan, Alan ve Kadioğlu, 2012). Hemşirelik bakımının içeriğine ve niteliğine etkinlik kazandıran eleştirel düşünme becerisinin yetersizliği, hizmette kaliteyi, etkinliği ve yeterliliği, meslekte profesyonelliği, otonomi ve güç sahibi olmayı da olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kavaklı, Uzun ve Arslan, 2009).

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Türü: Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Soruları: Araştırmada:

- Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimi düzeyi nedir?
- Hemşirelik öğrencilerinin otonomi düzeyi nedir?
- Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişki nedir? sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı: Araştırma bir devlet üniversitesinin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencileriyle 2018-2019 eğitim öğretim yılında yapılmış ve veriler 02-11 Ocak 2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde kayıtlı olan 456 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçim yöntemi kullanılmadan tüm öğrencilerin örnekleme alınması planlanmış, ancak sekiz öğrencinin ölçekleri eksik doldurması, 100 öğrencinin araştırmaya katılmayı kabul etmemesi ve 60 öğrencinin de devamsızlık yapması nedeniyle örneklem dışı kalmasıyla, araştırma 288 öğrenciyle tamamlanmıştır. Araştırmaya katılım oranı %63,15 bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CEDEÖ), Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form da öğrencilerin yaş, cinsiyet, anne, baba eğitim düzeyleri, aile yapısı vb. durumlarına yönelik 16 soru yer almaktadır.

California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CEDEÖ): 1998'de Facione ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen ve Kökdemir (2003) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış olan ölçeğin Cronbach's alpha katsayısı 0,88 olarak bulunurken; bu çalışmada ölçeğin Cronbach's alpha katsayısı 0,79 bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe versiyonu 51 madde ve altı alt boyuttan oluşmakta olup alt boyutlar; doğruyu arama (7 madde), açık fikirlilik (12 madde), analitik düşünce (10 madde), sistematiklik (6 madde), kendine güven (7 madde) ve meraklılık (9 madde) şeklinde adlandırılmaktadır. Ölçekte her madde için verilen puan dikkate alınmakta ve en az 60 en fazla 360 puan alınabilmektedir. Toplam ölçek puanınının 240'dan düşük olması eleştirel düşünme eğiliminin düşük, 240 ile 300 arasında olması eleştirel düşünme eğiliminin orta, 300'den fazla olması eleştirel düşünme eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir (Kökdemir, 2003).

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ): Bu ölçek bağımlı ve özerk kişilik özelliklerini değerlendirmektedir. Beck ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiş ve Şahin ve arkadaşları (1993) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach's alpha katsayısı sosyotropi özelliği için 0,70, otonomi özelliği için 0,81 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada otonomi alt boyutu Cronbach's alpha katsayısı 0,88 olarak saptanmıştır. Sosyotropi-otonomi ölçeği 30 maddelik otonomi, 30 maddelik de sosyotropi bölümü olmak üzere 60 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert (Hiç tanımlamıyor - 0, Biraz tanımlıyor - 1, Oldukça iyi tanımlıyor - 2, İyi tanımlıyor - 3, Çok iyi tanımlıyor - 4) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek değerler sosyotropi ve otonomi ölçekleri için 0-120 arasında olmaktadır. Sosyotropi-otonomi ölçeği iki alt boyuttan oluştuğu için ölçeğin iki toplam puanı bulunmaktadır ve puanın yüksek olması sosyotropi alt boyutunda yüksek sosyotropik kişilik özelliklerini, otonomi alt boyutunda yüksek otonom kişilik özelliklerini göstermektedir (Savaşır ve Şahin, 1997). Bu çalışmada sadece otonomi alt boyutu kullanılmıştır.

Verin Toplanması: Veriler, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz dönemi final sınavından hemen sonra, sınavı bitiren öğrenciler başka bir sınıfa alınarak, öğrencilere araştırmanın amacı açıklanıp çalışmaya katılmaya gönüllü olanlar, bilgilendirilmiş gönüllü olur formu aracılığıyla yazılı onamları alındıktan sonra toplanmıştır. Katılımda gönüllü olan öğrencilere veri toplama araçları elden dağıtılmış ve öğrencilerin doldurması beklenerek, sonrasında elden geri alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu histogram, q-q grafikleri ve Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Veriler sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve Pearson korelasyon testleri ile analiz edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Korelasyon katsayısı (r) nın yorumu; $r < 0.2$ ise çok zayıf, 0.2-0.4 arasında ise zayıf, 0.4-0.6 arasında ise orta, 0.6-0.8 arasında ise yüksek, 0.8 > ise çok yüksek düzeyde ilişki olarak yapılmıştır (Büyükköztürk, 2002).

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın yapılabilmesi için, çalışmaya başlamadan önce bir devlet üniversitesinden "Etik Kurul" onayı (Karar no: 2018.08.91), anket çalışmasının yapılabilmesi için araştırmanın yapıldığı hemşirelik bölümü yönetiminden yazılı kurum izni (sayı: 51301242-605-E.15614) ve katılımcılardan yazılı olarak bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırma bulguları verilerin toplandığı devlet üniversitesindeki hemşirelik öğrencileri ve bu öğrencilerden araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelik öğrencilerinin bulguları ile sınırlı olup genellenemez. Ayrıca araştırmada otonomi düzeyi ölçümü için kullanılan "Sosyototopi-Otonomi Ölçeği"nin otonomi alt boyutu bireysel otonomiyi ölçtüğünden, mesleki otonomiye ilişkin bir değerlendirme yapılması açısından araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Çalışmada, bireysel otonominin mesleki otonomiyi şekillendirdiği dikkate alınarak, bu araç kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin özellikleri incelendiğinde; %65,4'ünün 20-24 yaş arasında, %70,8'inin kadın, %30,2'sinin 2. sınıfta okuduğu, %31,3'ünün 2 kardeşi olduğu, %12,2'sinin annesinin ve %2,4'ünün babasının okur-yazar olmadığı, %48,6'sının aile tutumunun koruyucu, %84,4'ünün sosyo-ekonomik düzeyinin orta olduğu, %56,2'sinin yurttan kaldığı, %63,5'inin etkinliklere katıldığı, %2,1'inin çalıştığı ve %75'inin alana özgü bilimsel yayınları izlediği belirlenmiştir.

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları (N:288)

CEDEÖ ve alt boyutları	X ± SS
CEDEÖ Toplam	232,52±23,30
Analitik	47,19±5,60
Açık fikirlilik	29,81±7,23
Meraklılık	45,21±7,11
Kendine güven	41,02±7,60
Doğruyu arama	32,79±7,88
Sistematiklik	36,50±5,46

Hemşirelik öğrencilerinin CEDEÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; CEDEÖ toplam puan ortalamasının 232,52±23,30, analitik alt boyutunda 47,19±5,60, açık fikirlilik alt boyutunda 29,81±7,23, meraklılık alt boyutunda 45,21±7,11, kendine güven alt boyutunda 41,02±7,60, doğruyu arama alt boyutunda 32,79±7,88, sistematiklik alt boyutunda 36,50±5,46 olduğu görülmüştür. CEDEÖ alt boyutlarından açık fikirlilik, doğruyu arama ve sistematiklik boyutları düşük düzey, analitik, meraklılık, kendine güven boyutları ise orta düzey olarak saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin Sosyotropi-Otonomi Ölçeği otonomi alt boyutunun toplam ve alt başlıkları puan ortalamaları (N:288)

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi Alt Boyutu ve Alt Başlıkları	X ± SS
Otonomi Toplam	87,43±11,27
Kişisel başarı	26,94±6,02
Özgürlük	47,16±5,56
Yalnızlıktan hoşlanma	13,33±3,84

Hemşirelik öğrencilerinin otonomi toplam puan ortalaması 87,43±11,27 olarak bulunmuştur. Otonomi alt başlıklarından kişisel başarı puan ortalaması 26,94±6,02, özgürlük puan ortalaması 47,16±5,56 ve yalnızlıktan hoşlanma puan ortalaması 13,33±3,84 olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerinin Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi Alt Boyutu ve Otonomi Alt Başlıkları ile California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki ilişki (N:288)

CEDEÖ ve Alt Boyutları	SOÖ Otonomi Alt Boyutu ve Otonomi Alt Başlıkları			
	Otonomi Toplam	Kişisel Başarı	Özgürlük	Yalnızlıktan Hoşlanma
	r	r	r	r
CEDEÖ Toplam	0,586***	0,234***	0,803***	0,190**
Analitik	0,364***	0,149*	0,451***	0,181**
Açık Fikirlilik	0,333***	0,121*	0,463***	0,117*
Meraklılık	0,355***	0,139*	0,487***	0,117*
Kendine Güven	0,280***	0,084	0,415***	0,090
Doğruyu Arama	0,313***	0,133*	0,480***	0,014
Sistematiklik	0,382***	0,194**	0,447***	0,170**

*: $p < 0,05$, **: $p < 0,010$, ***: $p < 0,001$.

CEDEÖ toplam puan ortalaması ile SOÖ otonomi alt boyutu toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=0,586$, $p < 0,001$). CEDEÖ toplam puan ortalaması ile SOÖ otonomi alt boyutunun özgürlük alt başlığı puan ortalaması arasında pozitif yönde çok yüksek düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=0,803$, $p < 0,001$) (Tablo 3).

Tartışma

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, CEDEÖ toplam puan ortalaması $232,52 \pm 23,30$ olarak belirlenmiş, hemşirelik öğrencilerinin düşük düzeyde eleştirel düşünme eğilimine sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 1). Türkiye'de hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin orta (Bingöl, Görgen ve Özdelikara, 2012; Dirimeşe ve Dicle, 2012; Kanbay, Aslan, Işık ve Kılıç, 2013; Kanbay, Işık ve Aslan, 2011) ya da düşük (Bıkmaz, 2016; Çelik, Yılmaz, Karataş, Betül ve Karakaş, 2015; Çınar, Akduran, Aşkın ve Altınkaynak, 2012; Karadağlı, 2016; Karadağ, Alparslan ve İşeri, 2018; Süt ve Demir, 2016;) düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yabancı literatür incelendiğinde; hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalarda 1. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin üst sınıflara göre daha düşük olduğu ve sınıf yükseldikçe eleştirel düşünme düzeylerinin de arttığı fakat genel olarak hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin düşük olduğu belirtilmektedir (Hunter, Pitt, Croce ve Roche, 2014; Kim, Moon, Kim, Kim ve Lee, 2014; Paul, 2014; Zhang ve Lambert, 2008). Hemşirelerle yapılan çalışmalarda hemşirelerin eleştirel düşünme düzeylerinin orta (Azizi-Fini, Hajibagheri ve Adib-Hajbaghery, 2015; Banfield, Fagan ve Janes, 2012; Madadkhani, Nikoogoftar ve Keramatkar, 2014) ve düşük düzeyde (Afşar, Özkan ve Arslanoğlu, 2018; Ali-Abadi, Babamohamadi ve Nobahar, 2020; Erkuş ve Bahçecik, 2015; Kobya Bulup ve Bulut, 2020) olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, hem hemşirelik öğrencilerinin hem de hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu durum, hem hasta bakımını hem de hemşirelik mesleğinin kimliğini olumsuz etkilemesi açısından önem olup hemşirelik eğitim programlarında eleştirel düşünme düzeyini geliştirecek şekilde düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

CEDEÖ alt boyutları incelendiğinde; analitiklik düşünmenin en yüksek puan ortalamasına ($47,19 \pm 5,60$) ve açık fikirliliğin en düşük puan ortalamasına ($29,81 \pm 7,23$) ait olduğu saptanmıştır. Analitiklik, sorun çıkabilecek olası durumlara karşı dikkatli olma ve güç sorunlar karşısında bile akıl yürütme ve nesnel kanıt kullanma eğilimini belirtmektedir (Kökdemir, 2003). Bu çalışmada öğrencilerin, CEDEÖ alt boyutlarından en yüksek puanı analitiklik alt boyutundan almaları, bakım sorumluluğunu aldıkları bireylerin sağlık sorunlarına ilişkin risklere karşı dikkatli olma, bireylerin sorunlarını akılcı bir şekilde kanıt kullanarak çözme eğiliminde olmaları açısından önemli olmaktadır. Bu durumun, bakımın kalitesini artırabileceği ve hemşirelik mesleğinin kimliğini olumlu yönde etkileyebileceği belirtilebilir. Açık fikirlilik, kişinin farklı yaklaşımlara karşı hoşgörüsünü ve kendi yanlışlarına karşı duyarlı olması anlamında ele alınmaktadır. Açık fikirlilikte temel görüş, bireyin karar verirken sadece kendi düşüncelerine değil karşıdakilerin görüş ve düşüncelerine de dikkat etmesi şeklinde açıklanmaktadır (Kökdemir, 2003). Araştırmada öğrencilerin CEDEÖ alt boyutlarından en düşük puanı açık fikirlilik alt boyutundan almaları, kendi yanlışlarına karşı duyarlılık,

sağlık sorunlarının çözümünde diğer sağlık meslek üyeleri ve sağlık sorunu olan bireylerle işbirliği sağlamaları açısından önemli olmaktadır. Kendi yanıtlarına karşı duyarlılığın az olması, yanlışı fark etme ve dolayısıyla önleme ve düzeltmeyi engelleyebilmektedir. Ayrıca, sağlık sorunlarının çözümünde diğer sağlık meslek üyeleri ve sağlık sorunu olan bireyle iş birliğinin yetersizliği ya da yapılmaması bakımın kalitesini düşürebilmektedir.

Bu araştırmada, SOÖ otonomi alt boyutu toplam puan ortalaması $87,43 \pm 11,27$, otonomi alt başlıkları puan ortalamaları "özgürlükte" $47,16 \pm 5,56$, "kişisel başarıda" $26,94 \pm 6,02$, "yalnızlıktan hoşlanmada" $13,33 \pm 3,84$ olarak saptanmıştır. Ölçekten alınabilecek puan aralığına göre hemşirelik öğrencilerinin orta düzeyin biraz üzerinde otonomiye sahip oldukları söylenebilmektedir (Tablo 2). Türkiye'de hemşirelik öğrencileriyle yapılan diğer çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin otonomi düzeyi orta düzeyin biraz üzerinde olarak bulunmuştur (Arabacı, Taş, Kavaslar, Dikmen ve Teke, 2017; Atalay, Karadağ ve Göçmen, 2005; Bıkmaz, 2016; Karagözoğlu, 2009; Karagözoğlu, Türk ve Özden, 2015; Kaya ve ark., 2006; Tarhan ve Doğan, 2018; Yıldırak ve Bulut, 2003;). Hemşirelerle yapılan çalışma sonuçları da hemşirelerin otonomi düzeylerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir (Aghamohammadi, Dadkhah ve Aghamohammadi, 2019; Erikmen ve Vatan, 2019; Kloos ve ark., 2019). Otonomi düzeyinin mesleki konumla ilişkisi göz önüne alındığında, hemşirelik mesleğinin konumunun geliştirilmesi dolayısıyla mesleki kimliğin güçlenmesi için hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri sırasında otonomi düzeylerinin yükseltilmesinin önemi büyük olmaktadır.

Araştırmada CEDEÖ toplam puan ortalaması ile SOÖ otonomi alt boyutu toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Tablo 3). Ulusoy ve arkadaşlarının (2016) sağlık yönetimi öğrencileriyle, Karagözoğlu'nun (2009) ve Bıkmaz ve arkadaşlarının (2016) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmalarda da CEDEÖ toplam puan ortalaması ile SOÖ otonomi alt boyutu toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, eleştirel düşünme eğilim düzeyinin artırılmasının otonomi düzeyini de arttıracak olduğunu göstermektedir ve hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesinde önemli bir ölçüt olan otonominin güçlendirilmesi bakımından hemşirelik eğitimi sırasında eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda; hemşirelik öğrencilerinin otonomi düzeylerinin orta düzeyin üzerinde; eleştirel düşünme düzeylerinin düşük düzeyde olduğu; eleştirel düşünme ile otonomi arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, hemşirelik eğitim sürecinde eleştirel düşünme ve otonomi düzeyinin artırılmasına yönelik etkinliklerin gözden geçirilmesi ve gerçekleştirilmesine olanak sağlanması, hemşirelik eğitim programlarının aralıklı olarak eleştirel düşünme ve otonomi düzeyi kazandırıp kazandırdığı yönünden değerlendirilerek gerekli düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Etik Kurul Onayı: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik onay (Karar No: 2018.08.91) alınmıştır.

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Katılımcı Onamı: Katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Ethics Committee Approval: Ethical approval was obtained from Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Ethics Committee (Decision No: 2018.08.91).

Conflict of Interest: Not reported.

Funding: None.

Informed Consent: Written informed consent of the participants was obtained.

Kaynaklar

- Afşar, F., Özkan, A. & Arslanoğlu, A. (2018). Hemşirelerinin eleştirel düşünme eğilimleri: Bir eğitim ve araştırma hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 5(1), 71-75.
- Aghamohammadi, D., Dadkhah, B. & Aghamohammadi, M. (2019). Nurse–physician collaboration and the professional autonomy of intensive care units nurses. *Indian journal of critical care medicine: Peer-reviewed, official publication of Indian Society of Critical Care Medicine*, 23(4), 178. <https://doi.org/10.5005/jp-journals-10071-23149>
- Akça, N. K. & Taşçı, S. (2009). Hemşirelik eğitimi ve eleştirel düşünme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 187-195.
- Ali-Abadi, T., Babamohamadi, H. & Nobahar, M. (2020). Critical thinking skills in intensive care and medical-surgical nurses and their explaining factors. *Nurse Education in Practice*, 102783. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102783>
- Arabacı, L. B., Taş, G., Kavaslar, İ., Dikmen, M. & Teke, C. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve kişilerarası duyarlılıkları ile facebook bağımlılıkları arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 18(3), 69-79.
- Atalay, E., Karadağ, A. & Göçmen, Z. (2005, 5-6 Mayıs). *Gazi Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin sosyotropi-otonomi düzeyleri*. (Kongre Özet Kitabı, pp. 30). IV. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, Ordu, Türkiye.
- Azak, A. & Taşçı, S. (2009). Klinik karar verme ve hemşirelik. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*, 17(3), 176-183.
- Azemian, A., Pour, M. R., Vanaki, Z. & Afsar, L. (2014). The standards of professionalism in nursing: The nursing instructors' experiences. *Evidence Based Care*, 4(1), 27-40. <https://doi.org/10.7748/ns2013.06.27.40.26.s35>
- Azizi-Fini, I., Hajibagheri, A. & Adib-Hajbageri, M. (2015). Critical thinking skills nursing students: A comparison between freshmen and senior students. *Nursing and Midwifery Studies*, 4(1), e25721. <https://doi.org/10.17795/nmsjournal25721>
- Banfield, V., Fagan, B. & Janes, C. (2012). Charting a new course in knowledge: Creating life-long critical care thinkers. *Dynamics*, 23(1), 24-28.
- Bingöl, G., Görgeç, Ö. & Özdelikara, A. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve bunu etkileyen faktörler. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 20(3), 219-226.
- Bıkmaz, Z. (2016). Öğrenci ve mezun hemşirelerin yetkinlik algıları ile otonomi ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. YOK TEZ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analiz el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara, Türkiye: Pegem A Yayıncılık.
- Çelik, S., Yılmaz, F., Karataş, F., Betül, A. L. & Karakaş, N. S. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 74-85. <https://doi.org/10.17681/hsp.27211>
- Çınar, N., Akduran, F., Aşkın, M. & Altınkaynak, S. (2012). Nursing students' level of critical thinking and factors influencing critical thinking. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4(1), 8-14.
- Dikmen, Y., Yönder, M., Yorgun, S., Usta, Y. Y., Umur, S. & Aytekin, A. (2014). Hemşirelerin profesyonel tutumları ile bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 158-164.
- Dikmen, Y. D. & Usta, Y. Y. (2013). Hemşirelikte eleştirel düşünme. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 31-38.
- Dirimeşe, E. & Dicle, A. (2012). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 89-98.
- Erikmen, E. & Vatan, F. (2019). Hemşirelerin bireysel ve mesleki otonomilerinin incelenmesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*, 2(6), 141-152.
- Erkuş, B. & Bahçecik, N. (2015). Level of critical thinking and problem solving skills of administrator nurses and nurses who work at private hospitals. *Journal of Marmara University Institute of Health Sciences*. 5(1), 1-9. <https://doi.org/10.5455/musbed.20141106035312>

- Hunter, S., Pitt, V., Croce, N. & Roche, J. (2014). Critical thinking skills of undergraduate nursing students: Description and demographic predictors. *Nurse Education Today*, 34(5), 809-814. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.08.005>
- Kanbay, Y., Aslan, Ö., Işık, E. & Kılıç, N. (2013). Hemşirelik lisans öğrencilerinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 244-251.
- Kanbay, Y., Işık, E. & Aslan, Ö. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(3), 123-127.
- Karadağlı, F. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 123-128. <https://doi.org/10.17681/hsp.00992>
- Karadağ, M., Alparslan, Ö. & İşeri, Ö. P. (2018). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve öğrenme stilleri. *Cukurova Medical Journal*, 43(1), 13-21. <https://doi.org/10.17826/cumj.340090>
- Karagözoğlu, Ş. (2009). Nursing students' level of autonomy: A study from Turkey. *Nurse Education Today*, 29(2), 176-187. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2008.08.002>
- Karagözoğlu, Ş., Türk, G. & Özden, D. (2015). Farklı müfredat programlarında öğrenim gören hemşirelik son sınıf öğrencilerinin otonomi düzeyleri: Kesitsel çalışma. *Cumhuriyet Medical Journal*, 37(2), 87-101. <https://doi.org/10.7197/cmj.v37i2.5000071061>
- Kaya, N., Aştı, T., Acaroğlu, R., Kaya, H. & Şendir, M. (2006). Hemşire öğrencilerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 1-11.
- Kavaklı, Ö., Uzun, Ş. & Arslan, F. (2009). Yoğun bakım hemşirelerinin profesyonel davranışlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 51(3), 168-173.
- Kim, D. H., Moon, S., Kim, E. J., Kim, Y. J. & Lee, S. (2014). Nursing students' critical thinking disposition according to academic level and satisfaction with nursing. *Nurse Education Today*, 34(1), 78-82. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.03.012>
- Kloos, N., Trompetter, H. R., Bohlmeijer, E. T. & Westerhof, G. J. (2019). Longitudinal associations of autonomy, relatedness, and competence with the well-being of nursing home residents. *The Gerontologist*, 59(4), 635-643. <https://doi.org/10.1093/geront/gny005>
- Koby Bulup, H. & Bulut, E. (2020). Pediatri hemşirelerinin eleştirel düşünme eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri*, 12(1), 37-48. <https://doi.org/10.5336/nurses.2019-70655>
- Korkmaz, F. & Görgülü, S. (2010). Hemşirelerin, meslek ölçütleri bağlamında hemşireliğe ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 17(1), 1-17.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye. YOKTEZ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Labrague, L. J., McEnroe-Petitte, D. M. & Tsaras, K. (2019). Predictors and outcomes of nurse professional autonomy: A cross-sectional study. *International journal of nursing practice*, 25(1), e12711. <https://doi.org/10.1111/ijn.12711>
- Malak, B. & Üstün, B. (2011). Hemşirelerin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1-16.
- Madadkhani, Z., Nikoogoftar, M. & Keramatkar, M. (2014). Emotional intelligence and critical thinking dispositions in nurses Based on demographic characteristic. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2(3), 24-36.
- Maurits, E. E. M. (2019). *Autonomy of nursing staff and the attractiveness of working in home care* (Doctoral thesis). Utrecht University, Netherlands.
- Moghimi Hanjani, S. & Tajvidi, M. (2019). The Relationship between critical thinking and clinical competence in nurses. *Strides in Development of Medical Education*, 16(1), 0-0.
- Oshodi, T. O., Bruneau, B., Crockett, R., Kinchington, F., Nayar, S. & West, E. (2019). Registered nurses' perceptions and experiences of autonomy: A descriptive phenomenological study. *BMC Nursing*, 18(1), 51. <https://doi.org/10.1186/s12912-019-0378-3>

- Paul, S. A. (2014). Assessment of critical thinking: A Delphi study. *Nurse Education Today*, 34(11), 1357-1360. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2014.03.008>
- Sabancıoğulları, S. & Doğan, S. (2012). Profesyonel kimlik gelişimi ve hemşirelik. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 15(4), 275-282.
- Savaşır, I. & Şahin, N.H. (1997). *Bilişsel-davranışç terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara, Türkiye: Özyurt.
- Shohani, M. & Zamanzadeh, V. (2017). Nurses' attitude towards professionalization and factors influencing it. *Journal of Caring Sciences*, 6(4), 345-357. <https://doi.org/10.15171/jcs.2017.033>
- Süt, H. K. & Demir, N. G. (2016). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilim düzeyleri üzerine etkili faktörlerin incelenmesi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, 1(2), 58-76.
- Şahinoğlu, S. & Baykara, G. Z. (2013). Hemşirelikte mesleki özerklik kavramının incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(3),176-181.
- Tarhan, M. & Doğan, P. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik davranışları ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(1), 51-58. <https://doi.org/10.17681/hsp.339991>
- Taşçı, S. (2005). Hemşirelikte problem çözme süreci. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14, 73-78.
- Taylan, S., Alan, S. & Kadioğlu, S. (2012). Hemşirelik rolleri ve özerklik. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 14(3), 66-74.
- Ulusoy, H., Tosun, N. & Aydın, J. C. (2016). Sağlık yönetimi öğrencilerinin eleştirel düşünme, boyun eğici davranışlar ve otonomi düzeyleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(1), 8-17.
- Yıldırak, Ö. & Bulut, D. (2003, 8-9 Mayıs). *Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin sosyotropi ve otonomi düzeylerinin belirlenmesi*. (Kongre Özet Kitabı pp. 101). II. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, İzmir, Türkiye.
- Zhang, H. & Lambert, V. (2008). Critical thinking dispositions and learning styles of baccalaureate nursing students from China. *Nursing & health sciences*, 10(3), 175-181.